

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับต่างๆยังมีความแตกต่างทั้งด้านมาตรฐานและด้านคุณภาพ สถานศึกษาที่มีคุณภาพเป็นที่นิยมของผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยทั่วไปมักจะอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครหรือเมืองใหญ่ๆ และสถานศึกษาเหล่านี้จะมีครูผู้สอนที่ดีมีคุณภาพ ความแตกต่างหลากหลายของคุณภาพสถานศึกษาและคุณภาพครูผู้สอนจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาและก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ทั้งโอกาสและคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดช่องว่างทางอาชีพ และการดำรงชีวิตของคนในสังคมในที่สุด (ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์, 2546 : 2) สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 :1) ได้สรุป สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาว่า ยังมีปัญหาทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ระบบบริหารและจัดการ กล่าวคือ ไม่สามารถจัดการศึกษาให้ครอบคลุมและมีความแตกต่างกันมากในด้านคุณภาพการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้อย่างเต็มศักยภาพและการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ได้ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 4) ได้จัดทำรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2544 โดยจัดให้การศึกษาเป็น 1 ใน 5 องค์ประกอบของการจัดอันดับด้านประสิทธิภาพของรัฐปรากฏว่า ความสามารถด้านการศึกษาของไทยอยู่ในอันดับที่ 44 จาก 49 ประเทศ ซึ่งเป็นอันดับที่ต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์ ใต้หวัน ญี่ปุ่น ฮองกง เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย แต่สูงกว่าอินเดีย อินโดนีเซีย และจีน สำหรับวิทยากร เชียงกูล (2544 : 126) ได้ชี้ถึงสถานะและปัญหาของการศึกษาไทยว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานยังให้บริการไม่ทั่วถึงทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพแม้รัฐจะลงทุนเพื่อการศึกษามาก แต่สัดส่วนคนที่ได้ศึกษาระดับมัธยมศึกษา ต่ำกว่าหลายประเทศที่รัฐลงทุนการศึกษาเป็นสัดส่วนต่องบประมาณประจำปีน้อยกว่าไทย ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา จึงมีความสำคัญมากในระบบการศึกษา เนื่องจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นความคาดหวังที่จะให้ประชาชนนั้นสามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน หรือใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้ ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่กล่าวมา รัฐบาล โดยมติดคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2546 จึงได้จัดทำโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School) หรือ โรงเรียน

ต้นแบบ ให้เป็นสถานศึกษาที่มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษาของชาติ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินโครงการ โดยมีหลักการและความเชื่อว่าการศึกษสามารถพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้ ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 9) สำหรับ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ตอนหนึ่งว่า “โรงเรียนในฝันเป็นสถานศึกษาชั้นดีที่เป็นต้นแบบของบูรณาการการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งรวมทั้งการบริหารจัดการ และการให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการบูรณาการ การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบอยู่ในสถานศึกษาทุกสถานศึกษา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : เจตนารมณ์) ซึ่งสอดคล้องกับ สุลต วังสินธ์ (2546 :7) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนในฝันหรือโรงเรียนสมบูรณ์แบบ เป็นแนวคิดเพื่อที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีศักยภาพและความพร้อมที่จะให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในมาตรฐานและหลากหลายในการปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ ส่วน ประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์ (2546 : 3) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “ปัจจุบันเรามีสถานศึกษาทุกสังกัด ทุกระดับ ประมาณ 40,000 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ มีครูอาจารย์ประมาณ 5 แสนคน ใช้งบประมาณจากรัฐบาลในแต่ละปีเกือบ 2 แสนล้านบาท การยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาเหล่านี้ทุกแห่งพร้อมกัน คงจะต้องใช้งบประมาณเพิ่มอีกจำนวนมหาศาล และต้องใช้ระยะเวลาอันไม่รู้ว่าเมื่อไรจะประสบความสำเร็จ ดังนั้นแนวคิดใหม่ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันจึงถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่แยบยลอย่างยิ่ง” นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน กระทรวงศึกษาธิการได้คัดเลือกโรงเรียนในฝันระยะแรก จำนวน 921 โรงเรียน 795 อำเภอ 81 กิ่งอำเภอและ 45 เขตในกรุงเทพมหานคร จำนวนเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 28 และสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 72 โดยให้เกิดขึ้นพร้อมกันในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ส่วนระยะที่สองและที่สามจะพัฒนาไปสู่ระดับตำบลและหมู่บ้านต่อไป(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 :11) ในส่วนของลักษณะและโครงสร้างการบริหารโรงเรียนในฝัน ได้กำหนดไว้มีลักษณะเด่น ดังนี้

1. จัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐาน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แข่งขันได้ในระดับสากล ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานของชาติสามารถพัฒนาสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. เป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอำเภอที่มีคุณภาพ มาตรฐานเทียบเคียงกับสถานศึกษาชั้นนำ เป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วม

3. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริหารคุณภาพทั้งระบบ มีความคล่องตัวรวดเร็ว ทันสมัย มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและมีจำนวนเพียงพอ

4. มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาชุมชน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนเข้มแข็ง

5. มีเครือข่ายการสนับสนุน มีกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งทดลอง สาธิต และฝึกอบรมครูของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

6. สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ เป็นระบบเครือข่ายและเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

7. เป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่นๆ นำนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัย ไปพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน ลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 22-33)

ภาพความสำเร็จในการดำเนิน โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546 : 2-3) ตามที่ระบุไว้ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านและการค้นคว้า สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นคนดีคุณธรรม รู้จักคิดวิเคราะห์ มีทักษะการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างงานสร้างอาชีพ สามารถนำเสนอผลงาน ได้อย่างสร้างสรรค์ สืบสานวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างมั่นใจในตนเอง

2. ด้านผู้สอน มีทักษะวิชาชีพในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน มีความกระตือรือร้น สนใจ ใส่ใจดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ

3. ด้านผู้บริหาร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรมและกระบวนการ

เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยอาศัย การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านสถานศึกษา เป็นสถานศึกษาชั้นดี มีคุณภาพ มีบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น เป็นต้นแบบของ การปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมสนับสนุนจากผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสังคม

5. ด้านผู้ปกครองและชุมชน ให้การยอมรับเชื่อถือ มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา

การที่จะให้สถานศึกษาที่เข้าโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ นิยมใช้ภาษาท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน การ ดำรงชีวิตยึดหลักธรรมและข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต ให้มีคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาเท่าเทียมกับภูมิภาคอื่น ได้นั้น ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีปัญหาด้านการจัด การศึกษา เช่น จากรายงานของสำนักงานสถิติจังหวัดปัตตานี (2545 : 32,50) ได้สำรวจ ประชากรในจังหวัดปัตตานี พบว่า มีผู้จบการศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อในปี 2545 ใน ระดับประถมศึกษา จำนวนถึง 23,177 คน และมีผู้เรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า จำนวน 8,412 คน ในส่วนของรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยในจังหวัดปัตตานีที่มีรายได้ น้อยกว่า 10,000 ต่อปีมีประมาณร้อยละ 17.05 จากข้อมูลดังกล่าว สะท้อนถึงปัญหาด้าน เศรษฐกิจของประชากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

นอกจากนี้ในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาก็ส่งผลกระทบเช่นเดียวกัน เมื่อ พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ GAT ปีการศึกษา 2545 ของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส เขต 2 ในวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยระดับจังหวัดและระดับชาติเป็นร้อยละปรากฏผล ดังนี้ (1) ภาษาไทย 43.42, 46.65 (2) คณิตศาสตร์ 31.63, 39.08 ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (1) วัด ความสามารถทางภาษาไทยได้ 32.34 ,39.19 (2) ความสามารถด้านการคำนวณ 35.20, 38.03 (3) ความสามารถเชิงวิเคราะห์ 35.73, 42.83 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส เขต 2, 2547 :10)

จากงานวิจัยของ สมศักดิ์ ด้านเดชา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการ บริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารได้แก่ ผู้บริหาร ไม่ ศึกษาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ขาดการติดตามประเมินผลการเรียนการสอน จัดหา

สื่อไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนให้ครูวัดผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และจัดให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการน้อย และในงานวิจัยของธีระ รุญเจริญ (2545, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ก : 118) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่า สถานศึกษามีศักยภาพในการรับภาระกระจายอำนาจการบริหารค่อนข้างมาก แต่ศักยภาพด้านการบริหารวิชาการอยู่ในระดับท้ายสุด ส่วนด้านการบริหารทั่วไปอยู่ในระดับแรก และผลงานของสถานศึกษาจะเป็นอย่างไร นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ โดยสถานศึกษาที่มีคุณภาพดีมักจะเป็นสถานศึกษาที่ผู้บริหารสนใจงานวิชาการและอยู่ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบที่สถานศึกษามาก ซึ่งสอดคล้องกับ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2547 : 1) ได้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่า “การยกระดับคุณภาพการศึกษาในอนาคต เราต้องฝากความหวังไว้ที่ผู้บริหารมากเพราะว่าผู้บริหารเป็นผู้นำ งานวิจัยทั้งหลายชี้ชัดแล้วว่า ความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาแต่ละแห่งกว่าร้อยละ 50 เป็นผลเนื่องมาจากผู้บริหาร”

จากปัญหาด้านการจัดการศึกษาและการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้กล่าวมา น่าจะมีสาเหตุที่สอดคล้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร เนื่องจากประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา งานด้านวิชาการถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญที่สุด การที่จะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป. : 9-10) ได้เสนอถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้นำหรือผู้บริหาร โรงเรียนในฝันว่า ต้องเป็นผู้นำที่ไม่ใช่เจ้านาย แต่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพหรือที่มีคุณภาพอยู่แล้วให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้นำจึงต้องรอบรู้ มองไกล เปิดใจกว้าง สร้างความร่วมมือ และยึดถือผลสำเร็จเป็นสำคัญ

จึงสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียน ครูผู้สอน หรือสถานศึกษาเอง ย่อมเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโดยตรง โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน จำแนกตามตัวแปรของตำแหน่งของข้าราชการครู และขนาดของสถานศึกษา ว่าสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อย แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ว่าสามารถ

บริหารงานให้มีประสิทธิผลได้มากขึ้นเพียงใด มีปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานอย่างไร ทั้งนี้ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาปรับปรุง พัฒนา หรือสนับสนุน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้นำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านหลักสูตร การบริหารจัดการวิชาการ การจัดการเรียนรู้ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การประเมินผล และการประกันคุณภาพ ตามทัศนะของข้าราชการครู ในสถานศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านหลักสูตร การบริหารจัดการวิชาการ การจัดการเรียนรู้ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การประเมินผล และการประกันคุณภาพ ตามทัศนะของข้าราชการครู ในสถานศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านสถานศึกษา ด้านผู้ปกครองและชุมชน
4. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมติฐาน

ในการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แตกต่างกัน
2. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสำคัญและมีประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนใต้ ตามทัศนะของข้าราชการครู เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น
2. ทำให้ทราบประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำมาปรับปรุงพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
3. นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้บริหารสถานศึกษา นักการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจ ได้ศึกษาวิจัยต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหา ประชากร และตัวแปรที่ศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน 7 ด้าน คือ

1.1.1 หลักสูตร

1.1.2 การบริหารจัดการวิชาการ

1.1.3 การจัดการเรียนรู้

1.1.4 ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

1.1.5 การพัฒนาบุคลากร

1.1.6 การประเมินผล

1.1.7 การประกันคุณภาพ

1.2 ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 4 ด้าน คือ

1.2.1 ด้านผู้เรียน

1.2.2 ด้านครูผู้สอน

1.2.3 ด้านสถานศึกษา

1.2.4 ด้านผู้ปกครองและชุมชน

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 754 คน ซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2546 จำนวน 22 คน จาก 22 สถานศึกษา

2.1.2 ข้าราชการครูในสถานศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียน
ในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2546 จำนวน 732 คน
จาก 22 สถานศึกษา

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 121 คน
เลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) ส่วนครูผู้สอน จำนวน 225 คน ใช้สูตรยามานะ
(Yamane) เลือกแบบสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 346 คน โดย
ใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนของสถานศึกษา 50 % ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และใช้วิธีการ
สุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน(Proportional Stratified Random Sampling) ต่อไป

3. ขอบเขตของตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่งของข้าราชการครูซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่มคือ หัวหน้า
ฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน

3.1.2 ขนาดของสถานศึกษาที่ข้าราชการครูปฏิบัติงาน จำแนก
เป็น 3 ระดับ คือสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน
ซึ่งมี 7 ด้าน ดังนี้

1. หลักสูตร
2. การบริหารจัดการวิชาการ
3. การจัดการเรียนรู้
4. ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้
5. การพัฒนาบุคลากร
6. การประเมินผล
7. การประกันคุณภาพ

3.2.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในผลสำเร็จ 4 ด้าน
คือ

1. ด้านผู้เรียน
2. ด้านครูผู้สอน
3. ด้านสถานศึกษา
4. ด้านผู้ปกครองและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้นำนิยามศัพท์ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการ
วิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง โครงการที่เป็นนโยบาย
สำคัญของรัฐบาล ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติให้มีคุณภาพ และลด
ช่องว่างของบุคคลในสังคม โดยการพัฒนาสถานศึกษาในระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มี
คุณภาพเท่าเทียมและกระจายทั่วประเทศ ให้เป็นสถานศึกษาในฝันของคนในสังคมทุกคน
2. โรงเรียนในฝัน หมายถึง สถานศึกษาชั้นดีที่เป็นต้นแบบของการบูรณาการ
การปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการ และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการบูรณาการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์
แบบอยู่ในสถานศึกษา เพื่อที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็นคนที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแสวงหาความรู้ได้
ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการดำรงชีวิต
3. ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้สำเร็จ
ลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตามทัศนะของ
ข้าราชการครูในสถานศึกษาโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้
4. ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลของความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาจากความสำเร็จของผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษา ผู้ปกครอง
และชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานในหน้าที่หลัก ด้านต่างๆ
ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่ง

โรงเรียนในฝันใน 7 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการประเมินผล และด้านการประกันคุณภาพ

6. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จนผลงานสำเร็จลุล่วงเกิดผลคุ้มค่าสูงสุด โดยคำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย คล่องตัว รวดเร็ว ถูกต้อง และประหยัด ซึ่งประสิทธิภาพการบริหารสามารถแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

7. หลักสูตร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารด้านหลักสูตรตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ การมีอิสระในการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน การเปิดโปรแกรมการเรียนที่หลากหลาย มีมาตรฐานสูง เน้นการสื่อสารหลายภาษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเป็นหลักสูตรที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษาต่อ และสร้างฐานสู่การประกอบอาชีพแก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

8. การบริหารจัดการวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารด้านการจัดการวิชาการซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการวิชาการ โดยที่ผู้บริหารต้องใช้หลักการหลายประการด้วยกันตามแนวทางการพัฒนางานวิชาการของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ มีการจัดบรรยากาศทางวิชาการ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ มีระบบดูแลผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ หลักธรรมาภิบาล การบริหารทรัพยากรและงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และมีระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ

9. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการต่างๆที่ทุกฝ่ายต้องศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียนให้มากที่สุดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้แบบร่วมมือและเครือข่ายเสมือนจริง การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

10. ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการพัฒนาด้านห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ จัดให้มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน โดยจัดหาหนังสือและสื่อต่างๆ ครบถ้วนเพียงพอ มีบุคลากรที่มีคุณภาพ จัดให้มี E-Library, E-Book, Internet มีคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อ

จำนวนผู้เรียน มีนวัตกรรมใหม่ๆ ครบถ้วน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างครบถ้วน

11. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ เจตคติ ค่านิยม ทักษะของบุคลากร ตลอดจนการให้แนวความคิดใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพดีขึ้น และส่งผลให้สถานศึกษามีผลผลิตและประสิทธิภาพสูงขึ้น แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ การมุ่งให้บุคลากรมีภาวะผู้นำทางการสอนเข้มแข็ง สร้างบรรยากาศความคาดหวังผลการเรียนสูง ยึดภารกิจการสอนเป็นเรื่องสำคัญ จัดสภาพแวดล้อมเกื้อกูลต่อการเรียน

12. การประเมินผล หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดหาข้อมูลเพื่อค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งข้อมูลการประเมินผลจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้แนวทางการพัฒนาการประเมินผลของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ได้แก่ กำหนดเกณฑ์ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลการเรียนที่ชัดเจน กำหนดภาระงาน/ผลงาน/โครงการที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ประเมินโดยยึดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ผลงาน แฟ้มผลงาน นอกจากนี้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน และแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

13. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนได้ โดยอาศัยกลไกที่มีระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ ได้แก่ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

14. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งสูงสุดของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ที่เข้าโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

15. ข้าราชการครู หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่เข้าโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้/หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน

16. สถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน ปีการศึกษา 2546

17. ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นที่ประกอบด้วยเหตุและผลของผู้บริหารและข้าราชการครูที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

18. ตำแหน่ง หมายถึง หน้าทีความรับผิดชอบของข้าราชการครูในสถานศึกษา ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับมัธยมศึกษา จำแนกเป็น 1) หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 2) หัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ จำนวนแปดกลุ่มสาระและหนึ่งกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ครูผู้สอน

19. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ความเล็กใหญ่ของสถานศึกษาที่ข้าราชการ ครูปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามจำนวนผู้เรียนดังนี้ คือ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นสถานศึกษาที่มีผู้เรียนไม่เกิน 300 คน 2) สถานศึกษาขนาดกลาง เป็นสถานศึกษาที่มีผู้เรียนตั้งแต่ 301 – 600 คน และ 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ เป็นสถานศึกษาที่มีผู้เรียนตั้งแต่ 601 คน ขึ้นไป

20. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคทั้งที่รูปธรรม และนามธรรม หรือปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

21. ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความคิดเห็นที่เป็น ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโครงการหนึ่ง อำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษา

